

A mama kedvence!

DIANA-SZAPPAN, KRÉM ÉS POLDER.

A mama

ezért olyan szép asszony, hogy mindenki gyönyörködve nézi.

A papa

ezért olyan büszke a mamára, a ki olyan friss, elbájoló és üde, hogy nincsen párja.

Próbadoz vagy tégely ára 1.— K. Nagy 2.50

Mindenütt kapható.

MARDOCHEUS

Irtta

Berczellné Gajary Böske.

Ára 1 korona 50 fillér.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrássy-út 21. szám
és minden könyvkereskedésben.

IBSEN

KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDÍTOTTA
SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a **MAGYAR KÖNYVTÁR**-ban
(871—874. szám.)

Ára 1 kor. 44 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ,
a kiváló magyar földrajzi írótól:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közlő nyomott képpel

— Ára 24 korona —

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkönyvtárában

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadnyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítők:

RÓTH PÁL dr.

bp. m. kir. adófelügyelői a.-titkár

és

TÉRFY GYULA dr.

miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 10 x 18 cm. Törvényesen védve. Tetszés szerint falra is függesztéssel, asztalra is állítható.

ÓRÁK
kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett.
ÉRSZEREK
élvitalos és izlésees kivitelben.
EVOESZKÖZÖK
ezüst és alpacaszelektből.
EZÜSTNEMŰEK
és
DISZTÁRGYAK
szigorúan szabott jutányos áron készen és előnyös részletekkel fel-
töltés mellett beszereshetők.

BRAUSWETTER JÁNOS

CHEONOMETR és MŰRÁSNÁL.
Alapítotól **SZEGED** Szamos ki-
1847-ben. tüzeltés.
Több ezer elismerő levél. Legújabb
díjazás: nagy képművészet
ingyen és bérmentve.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD“

KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászeb“

ezimű egyedüli magyar nyelvű eb-
tenyésztési szaklap. — Mindkét lap
gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-
évre 4.— kor., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

HIRDETÉSEK

FELVÉTELNEK A KIADÓHIVATALBAN
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCZA 4.

**Órizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékét!**

A világháború majd minden csa-
ládból kiragad egy-egy kedves
hozzátartozót, kinek emlékét szí-
vünkbe zárva, feledni nem tudjuk.
Ezeknek a dicső halált halt hő-
seinknek emlékét megörökítendő,
igen diszes, szép kivitelű fény-
képtartó keretet, (fekete moirét
alapon, ezüst nyomással) melybe
hősi halált halt kedveseink arc-
képét elhelyezhetjük, egy leve-
lezőlapon történő megrendelésre
bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

VASÁRNAPI UJSÁG

41. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 14.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 15.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

A „Világkrónika“-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekre a postálal meg-
határozott viteldij is eszolandó.

VILMOS CSÁZÁR MACKENSEN VEZÉRTÁBORNAGYGYAL SINÁJÁBAN A ROMÁN KIRÁLY PARKJÁBAN.

EGY HOHENZOLLERN-URALKODÓ A MÁSIKNAK ELFOGLALT KASTÉLYÁBAN. — Buda fővitele.

SZÍNHÁZ.

Cserebere. Ujhelyi Nándor vígjátéka a Magyar Színházban. — A dada. Bródy Sándor színműve a Nemzeti Színházban.

Az idei mozgalmasnak és gazdagnak ígérkező színházi évben ismét a Vígyszínház az első, amely megtalálta a maga saison-kezdő műsor-darabját, a melyből megél a legközelebbi sikerig, még akkor is, ha az kissé várat magára. Az orosz Arzypasev drámája, *A féltékenység* erősen vonzza a közönséget, mert minden ordináré vonása mellett van benne valami vonagló élet, néhány a mai világból erővel kiragadott alak s főként szélesen, dús apparátussal és érdekfeszítően exponál egy elég gyakori asszonyi típust: a férfiakat kacérságával végsőkéig győtrő tisztességes asszonyt, a kinek tisztasága merőben fizikai, lélekben rosszabb és bűnösebb az utca leányánál. Hiába, minden technikán és számításon túl mégis csak az élet az, a mi az embereket leginkább érdekli és izgatja, — a mely darabban a kíváncsi ösztön fel tudja ismerni a saját környezetét s önmagát, azzal együtt tud haladni, át tudja lépni tudatával a zenekar árkát és a rivalda vonalát, a nézőtér egygyé tud válni a színpaddal, a publikum néma szereplővé válik és kiegészíti, megszeléskíti a darab határait.

Ott vették el rendszerint az írók, a mikor nem engednek fel elegendő életet a színpadra, konstrukciót adnak organikus valóság helyett, saját elmésségüket, találmányukat és ügyeskedésüket mutogatják, a helyett, hogy egyszerűen kiemelnék a valóság kimeríthetetlen anyagából egy darabot s ezt mutatnák meg. Itt vették el Ujhelyi Nándor is, a Magyar Színház új darabjának szerzője. Elmés ember, ügyes is, írónak kétségtelenül író, de az a baja, hogy mindezt nagyon is mutatja. A darabján túlságosan érzék a találás: mindegyre mellékessé válik az, a mivel a közönséget jól akarja tartani, a mögött, a hogyan ezt teszi. A darab túlságosan keveset mond, a néző az üresség érzésével megy haza, mert nem kapott sem a történetben, sem az alakokban semmi elevenet. Története régi sablon. Az ember soha sincs a maga helyzetével megelégedve, a nagyvilági életet élő ember irigylő a falusinak a csöndes boldogságát és viszont. Ezt az ősrégi tételt, a melyről már Horatius is elmélkedett, sa mely már akkor sem volt új, Ujhelyi a szaván fogja: szerepet cseréltet a nagyvilági, izgatott, dicsőségtől káprázó életet élő hírneves író és falusi unokabátyja között: megmutatja, hogy néhány hónap múlva mindegyik megújja a cserét s visszakívánja régi életét. Ez így tételnek igaz lehet, de a darabban önkényesnek látszik, mert az író demonstrálásában nincs meggyőző erő, csak a többé-kevésbé mulatságos helyzeteket látjuk, de nem érezzük azt, hogy a helyzetek perspektíva-vonalai egy pontban, a valóságban futnak össze. Olyan így a darab, mint a gondosan szerelt villamos vezetékek-rendszer, a melynek a battréja nincs megtöltve s ezért a lámpáskák nem gyuladnak ki, a csöngetyűk nem szólnak meg, akárhogy nyomkodja a gombot az író. Sok elmés elgondolás van a darabban, a melynek nincs kellő hatása. Így például az, hogy a harmadik felvonásban csaknem szó szerint megismétlődik az első felvonás, csak fölcserélt szerepekkel, a mit előbb az egyik szereplő mond, azt utóbb a másik mondja: tagadhatatlanul elmés ötlet, mégis szinte észrevétlen múlik el. Az író disztinktívabb tónusra igyekezett hangolni a darabot, nem lehet letagadni, hogy a dialógusában, jeleneteinek fölépítésében van bizonyos elegancia és vígjátéki hang, de egyúttal túlságosan meg is ritkította mondanivalóját, a finomabb tónushoz nincs benne elég tartalom. Ezért a darab vígjátéknak sovány, bohózatnak meg egy fokkal disztinktívabb tónusú a kelle-ténél. A tónus egyensúlyának ez a hiánya elejti a darab egyensúlyát is.

Fiatal írónak, a ki tehetséges és tanulékony — s eddigi tapasztalatunk szerint Ujhelyi az — nagyon tanulságos a darab sorsa. A színpadi írónak többek között egyensúlyban tartani is a darab minden részletét, mert különben szétmúlik az egész. A legkitünőbb koncipiált és konstruált részlet is elveszti hatását, ha az összes többi részletek nem támo-

gatják. Regény vagy novella hathat egyes részleteivel, ha az egész el van is nagyolva, — a darab csak a maga egészében hat s minden kis törés és eltolódás életveszélyes jár. A drámaírás első sorban a kompozíció művésze.

Ujhelyi darabjának előadása nem emelkedik fölül a Magyar Színház mai nem nagyon magas átlagán. *Törzs*, a kinek ma az egész színház a vállán van, könnyedén, frissen és meglehetősen biztonsággal mozog a finomabb vígjáték és a bohózat hangja közt. *Z. Molnárt*, a kit mindig nagyon megbecsültünk, kezdjük felteni az elmodorosodástól, *Báthory Gizella* ellenben jelentékeny fejlődést mutat: kezd hozzájárni kibővült szerepköréhez s néhány jelenetében a mozdulat és hang finomságával lép meg.

A mit az előbb az élet és a színpad kapcsolata-ról mondtunk, az ráillik *Bródy Sándor Dada*-jára is. Ez a darab házról-házra jár; a Vígyszínház adta először, utána pár év múlva a Magyar Színház kapta fel s most végre a Nemzeti Színház eleveníti meg tetszhalálából. (Igazi cseléd ez a Dada, — mondta egy elmés barátunk — minduntalan más házban szolgál.) Meg is elevenedett, csakugyan tetszhalott volt, mi nem éreztük, hogy kiélte magát. Ma másképp írta meg maga Bródy is és másokat mondatna benne alakjaival, az bizonyos, de azért még sem vált drámatörténeti emlékké, ma is elevenen érdekel. Élet van benne. Van más is, van melodráma is, van zsurnalisztika is. De a lényege mégis élet, a mely nem a drámából magából árad a színpadra, hanem az íróból. Azok a főbb említett villamos vezetékek itt mind egy battréjában futnak össze, belőle táplálkoznak s ez a battréja jól meg van töltve, mert ez maga az író, a ki mindig ott van láthatatlanul, de érezhetően a színpadon, minduntalan belebúvik alakjaiba, beszél helyettük, magyarázza őket, szinte úgy érezzük, mintha az író terzelne az alakjai nótájához. De melódia keletkezik ebből s mégis ez a fődolog. A kompozíció centruma nem a darabban magában van, hanem az íróban, de van centruma és ez egyensúlyban tartja az egészet. Színpadon vajmi ritka dolog, ennyire látni az író egyéniségét, a mint teljes erővel, élénk gesztussal támogatja a darabot, — de hiába, az egyéniség nagy dolog, talán a legnagyobb, nemcsak az irodalomban, hanem az életben is, s a Bródy Sándor egyénisége elektrikus természetű: vonz és eltaszít, magával ragad és elidegenít magától, de mindig izgat, pillanatra sem enged közömbössé válni, vagy gyönyörködni kell benne, vagy haragudni rá. A világhoz és az irodalomhoz való viszonya teljesen megállapítatlan, mindent mint impressziót fog fel magában. Szeretik emlegetni romantikus voltát, mások naturalistának tartják, pedig tulajdonképpen csak impresszionista, a pillanat embere, a ki ugyanazt a dolgot soha nem mondja kétszer egyformán, mert mindig másképp is látja, a szerint, a milyen a pillanat. Hozzá sohasem lehet biztosra menni, minduntalan csalódnunk benne, de minduntalan váratlanul gyönyörködtető meglepetéseket is kapunk tőle. Formára alig lehet drámaírásra alkalmatlannabbat elképzelni és mégis nagy sikerei vannak, — ezek az ő személyes sikerei, mert a hozzájuk való szuggesztíót nem a darab, hanem az írónak belőle kiáradó személye árasztja.

A *Dada*-nak ezenkívül van még egy más nevezetessége is, a mely nevezetessége Bródy minden darabjának. Van talaja s ez talaj a specifikus magyar élet. Bródyra mindent rá lehet fogni, csak azt nem, hogy munkáinak nincs lokális színe. A magyar darabokat, bármekkora sikereket aratnak idehaza és külföldön, az teszi egyéniségtelenné s a modern magyar drámát bizonyos mértékben karaktertelenné, hogy nincs semmi specifikus íze. Legtöbb siker-darabunk, ha lefordítjuk és a szereplők neveit is megváltoztatjuk, egészen könnyen átplántálható német vagy francia milieubé, mert nincs semmi karakterisztikus milieujük. Bródy darabjain mindig megvan a magyar veret. Nemesak parasztjain ismerzik ez meg. Olyan városi zsidó háztartás, mint a milyet a *Dada* második felvonása bemutat, csak Budapesten lehet, minden alakját ismerjük, a nő ott ülnek a színház nézőterén, a férfai a kávéházban, az irodákban, mindenütt, a hol buda pesti emberek meg szoktak fordulni. Bródy az életből merít, nem valami elvont, általános

életből, hanem abból, a mi körülötte forrong s a mi az írás pillanatában éppen aktuális. Maga is benne van egész valójával ebben az életben, a hogy a darabjában is benne van, nem fölötté, hanem mögötté, hanem közepeben. Éli a darabjait, nem kigondolja, kevés irónál érezni annyira, hogy az írás az igazi írónak életműködés, ép úgy, mint élete minden más dolga. A mi aktuális van benne, az a zsurnalisztika aktualitása, a kin keresztül közlődik az emberekkel a nap minden eseménye, mindaz, a mi az életből az egyes emberhez magánügyein túl hozzátart. S ebből a zsurnalisztika-jellegből származik, mint minden írásának, a Dadának is nem egy hibája: túl-olesó hatások, nyersen feltálat motívumok, elejtett magasabbrendű lehetőségek, a mértékek elvétele, sőt némi nem nagyon kellemes moralizálás is. A tradícionális esztétika elmarasztalhatja a darabot, mégis értékes és főleg érdekes marad. Ha pedig fejlődéstörténeti szemmel nézzük, meg vagyunk lepelve, mennyi csira van benne, mennyi lehetőségre mutat rá — sokszor a ráhibázás önkéntelen módján is — a mit utána jött későbbi írók aztán felhasználtak. Bródy darabjai vezetnek át a kilenczvenes évek drámai kísérleteiből a mai magyar drámára.

A Nemzeti Színház a Dada sorsát *Bayor Gizellára* bízta. Benne találta meg azt a fiatal színésznőt, a ki eddig hiányzott és most mind újabb alkalmakat ad neki, hogy kimutathassa, a mit tud. És tud — még nem mindent és nem egyformán, de szemlátomást bontakozik ki. A dada félig falusi, félig városi típusát jobban át tudja élni, mint a *Pacsirtaszó* menyecskejét s teljesebben kielégített. Alakja túl-törékeny a dada-szerephez, de a mozgása, a mikor például elfordulva megszoptatja gyermekét, vagy mikor mint már dada a kocsit tologatja, már-már valódi élet. Vannak hangjai és megszólalásai, a melyekben minden elsőrendű művésznőt ismerünk fel, csak még nem egészen kész. A többi szerepek is csaknem mind jól vannak ellátva. Az új igazgatás jelentékeny haladást mutat a szereposztás, az erők felhasználása és a játéktípus dologában. Ambrus Zoltánhoz fűzött várakozásaink kezdenek beteljesedni.

Schöplín Aladár.

1915 JANUÁR.

Linsingen:

Nohát — ilyet sohase láttam.
Kik ezek itt a golyók záporában?
Jégzajlásban, hóföregtegben
Törnek előre rendületlen.
Egyforma kedvvel, ma mint holnap,
Csak verkednek és csak dalolnak.
Mi az a mámor,
A mi sötét szemükbe lángol?
A föld szíve szinte megdobban
Itt, a kárpáti havasokban —
Soha ilyen vad bátorságot,
Ilyen nemes, szent haragot,
Kik ezek? Ördögök?
Kik ezek? Istenek?

Szurmaj:

Magyarok.
Farkas Imre.

1917 AUGUSZTUS.

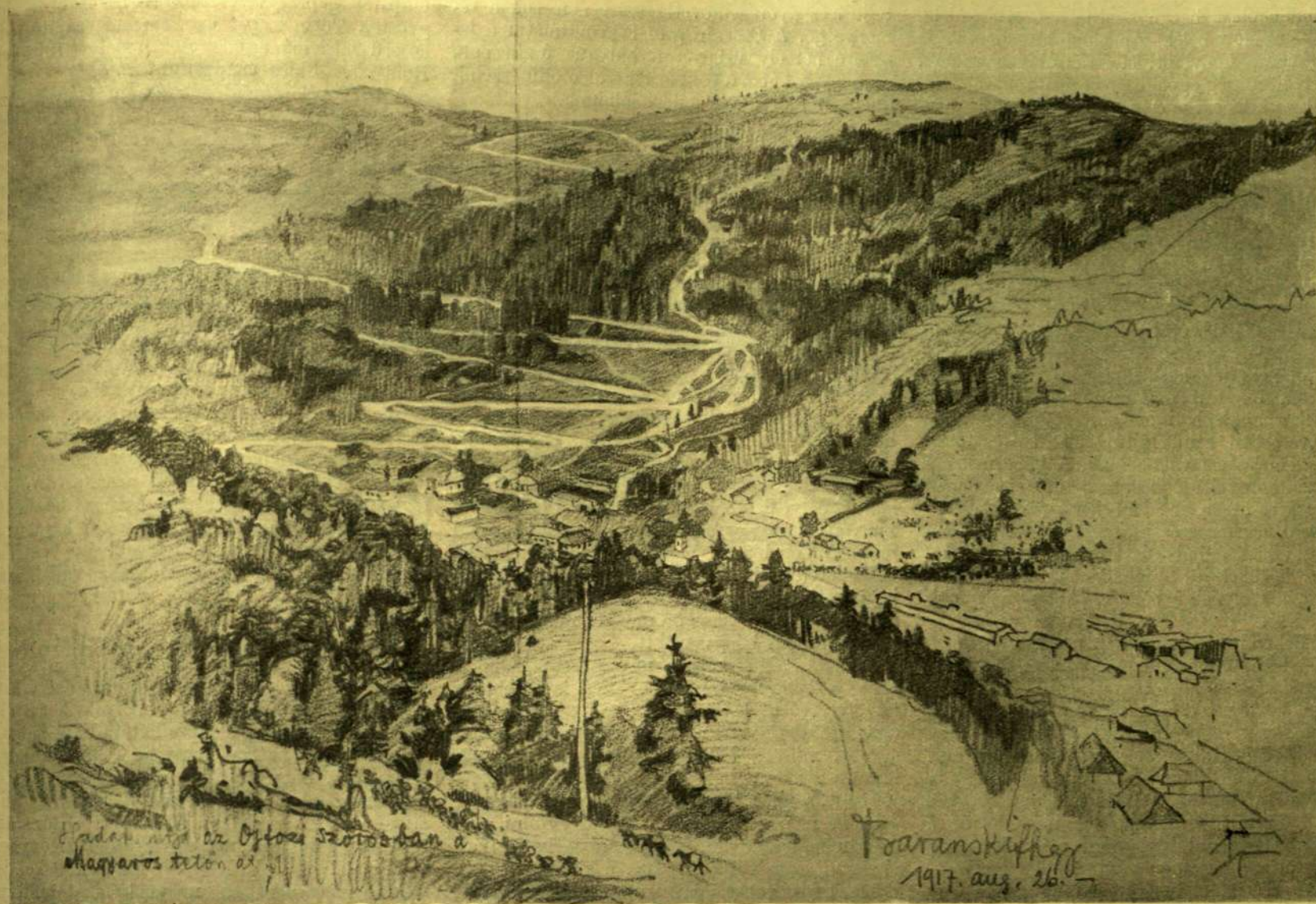
Remeg a véráztatta föld.
Ujjongó tiszta fuvalom
Suhan át az orosz síkságokon.

Láng csap a földből föl az ég
Bilinek szanaszét hevernek —
Tápaszkodik az Óriási Gyermekek.

A mámorító Szent Szabadság,
Dala, illata száll a légen által
És bódít és ragad mindenkit magával.

Hét lakat alatt, rácsokat megett
Szibériában összevillannak
Barna magyar szemek.

Farkas Imre.

HADAK UTJA AZ OJTOZI-SZOROSBAN A MAGYAROS-TETŐN ÁT.

A CASINU-VÖLGYBEN. — EZEN AZ AKADÁLYON TÖRT MEG AZ OROSZOK LEGERŐSEBB ROHAMA.

Baranszki E. László rajza.

PRECEDENS NÉLKÜL.

Minden olasz hazafi — írja a Corriere della Sera — mielőtt beleharap, előbb kétszer is verje a fogához a kenyeret. Mert az olasz kormány, hogy a közönség egyáltalában meg tudja fizetni, különkülön kilenczven centisimivel olesobban árulja a kenyeret, mint a mennyibe neki kerül. A deficit ugyanis még mindig kisebb baj, mint a forradalom. De a háborúhoz semmi se olyan szükséges, mint a pénz, a melyből egy kiló kenyérral kilenczven fillert fogyaszt el a hazafi. A hazafi jól koplaljon, mert ha ő lakik jól, akkor a háború fordul föl éhen. Ez a sacro altruismo della patria. A szent önzés tana már befucsolt.

Az olasz háborús hazafiság tehát már koplalást hirdet, a mire a háborúval igen, de kenyérral nem jóllakott tömegek Turinban, Milánóban, Genovában, Ferrarában, Velencében és csak a mindenható cenzura tudja még, hány más városban romboló tüntetésekkel és torlaszok, emelésével válaszolnak. A háborúellenes francia szocialista kisebbség többséggé dagad és országos határozattal a békétárgyalások azonnal való megkezdését követeli. Oroszországban a bolsevikiek a háborús kormány torkán tartják a kezüket és Angliának új munkáspárt alakul, a melynek a béke megkötése a legfőbb követelése.

— Békéről — mondja Asquith után még szabadabban és még harsányabban Churchill, most szó se lehet, sőt a legvastagabbja még csak ezután következik. Kerenszki pedig a szivére teszi a kezét és így szavalja a főesküt, hogy a meddig ő él, Oroszország különbékét nem köt. Flandriában újra lánggal ég az angolok esatája és Cadorna, miután a háború folyamán első, igazi győzelmet — Turin utcáin — learatta, új kísérletbe lendül, hátha most már a Karszton is sikerül az, a mi olyan jól sikerült Piemontban. Ha Turin el tudja foglalni, talán — így megedződve — Triestet is tudja?

Mind ezekből a tényekből és jelenségekből két dolog világos. Az egyik az, hogy nincs az a szájas politikus vagy nyakas hadvezér odaát, a melyeknek a népe már ne sóvárogna a háború gyors befejezését vagy abbagyúsát és a mielőbbi békét ép oly hevesen, a milyen őszintén

mi az erre való készségünket kifejeztük. A másik pedig az, hogy ennek a sóvárgásnak a teljesülés gyors elkövetkezésére nem sok a reális esélye. A Czernin gróf béke-ultimátuma lenyelte némely törzset sikerülne elfűrészelni, de hogy a háború ürügyét a háborús úszításnak, ahhoz immár kevés a bizodalomunk.

Mi a magyarázata az annyira ellentétes követeléseknek? Lloyd George, Asquith, Kerenszki, Churchill és a többiek annyira szerelmesek lennének még mindig a háborúba, hogy mindennél kevesebbnek és drágábbnak érzik a földön? Ezt nehezen tudjuk feltenni, még akkor is, ha elhiszük, hogy valamikor — úgy három esztendővel ezelőtt — csakugyan szerelmesek voltak beléje. Ez se bizonyos, de nem is lehetetlen. Mert akkor a háború még igézzel teljesen mosolygott rájuk. Óriási tervek, nagy-szerű remények megvalósításával biztatta, sőt biztosította őket. Akkor még a kétszer-kettőnél is biztosabb volt számukra, a mi azóta — huszonkettő lett: Oroszországnak Konstantinápoly, Franciaországnak a meglepesített Elzász, Itáliának Trient és Trieszt, Oláhországnak Erdély, Szerbiának a magyar Délvidék és nyilván Montenegro is — a nagyhatalmi rang. Akkor bizony nagyon könnyen lehettek belé szerelmesek és nincs rajta mit csodálkozni, hogy rettenetesen vágytak a karjába olyanok is, a kiket erre a véres örömré semmiféle elkötelezettség nem kényszerített.

De ma... Ma igazán nem úgy fest a Háború, hogy a legexcentrikusabb izlés is el lehetne bűvölve tőle. Kiderült, hogy Béke száz esztendő alatt nem vünül annyit és nem vénit annyit, mint a Háború. Szerelmese ma már nincs a földön a háborúnak és a kikkel igazán jól bánt, a kiket kiemelt, fölruházott, fölbellet, azok se mernek hangos bökkal udvarolni neki és némán maradván, talán nem is hallgatnak el semmi szépet róla. Hiszen, a kinek semmi se drága, az se vehet miatta mindent a pénzéért, ha nem a tiszseresét, de a százszeresét is megadná annak, a mennyiért a béke ezüsttálcán kínálta.

Kötvé higgyünk a tajtékos szájaknak. Egy csöppet se valószínű, hogy akár Churchill, akár Lloyd George lelkesen hallgatná a Londonra omló bombák robbanását vagy olvasná a hajó-

elsülyesztések statisztikáját. Viktor Emánuel se nőtt meg egy fejjel a büszkeségtől, mikor csapatai gépfegyveres utcai harcokban legyőzték Turin népét és Poincaré szájában is keserű emlék már az édes csók, a melyet 1914-ben Romanov Miklós czuppantott rája.

A béke példátlanul nehéz vajadásának nem az akaratok engesztelhetetlen ellentéte a legvalószínűbb magyarázata, hanem a példátlan-ságoknak az a sorozata, a mely megelőzte. Soha az emberiségnek ilyen háborúja még nem volt. Ki és mi volt az okozója, homályos lehet vagy elhomályosítható. Világos azonban, hogy a fejlődése valóságában túlmélt minden koncepczió. A bekerítés ilyen arányairól a nagyon tehetséges kezdő: Hetedik *Edvárd* király ép úgy nem álmodhatott, mint arról, hogy még az is kevés lesz ahhoz, a mit ő sokkal kevesebből is elérhetének számított. Az összhangzásba hozható érdekek energia-vegyülete, a melyet egy koncepczió fogalmazott meg, a kényszerűség olyan energiákat is belekövetelt, a melyek az érdekek összhangjába nem hangszerezhetők. Ez a vegyületek csak a háború azzelartályában fegyelmelhető magával szemben is ártalmatlanná vagy legalább is nem végzetes hatásúvá. A szétválás folyamata ezer robbanó veszedelemmel teljes még akkor is, ha a vállalkozás sikerrel zárul. Hát még így, a mikor nem sikerült?

Olyan békével, mint más háborúkat, ezt a mostani befajzani nem lehet. Egész nyilvánvaló, hogy azt, a mit akart, egyik fél se érheti el, holott az áldozatok, a melyek hozattak, fölülmúltak minden elképzelhető. Ez a háború az adott pillanatban annyira föltalt minden programot, hogy mást, mint a saját magától való megszabadulást, a küzdő feleknek alig adhat. Csak: a békét a békéért. Szó sincs róla: erkölcsi tartalma ennek az eredménynek megbecsülhetetlen. De — nincsen iskolája. Nincs precedens, a melynek a tekintélye tanításul, például, vezérfonalul szolgálhatna. Innen a diplomata táncos lánsága és a kísérletek, hogy amatőrök segítsenek a hivatásosokkal. Az emberiség irtózatossá szenvedésekkal egy merőben új helyzetet teremtett magának és várja azt, a ki e helyzetet át megteremti az új emberiséget. *Szóllósi Zsigmond.*

A JURTA TETEJÉN KELESTIK A TÉSztÁT.

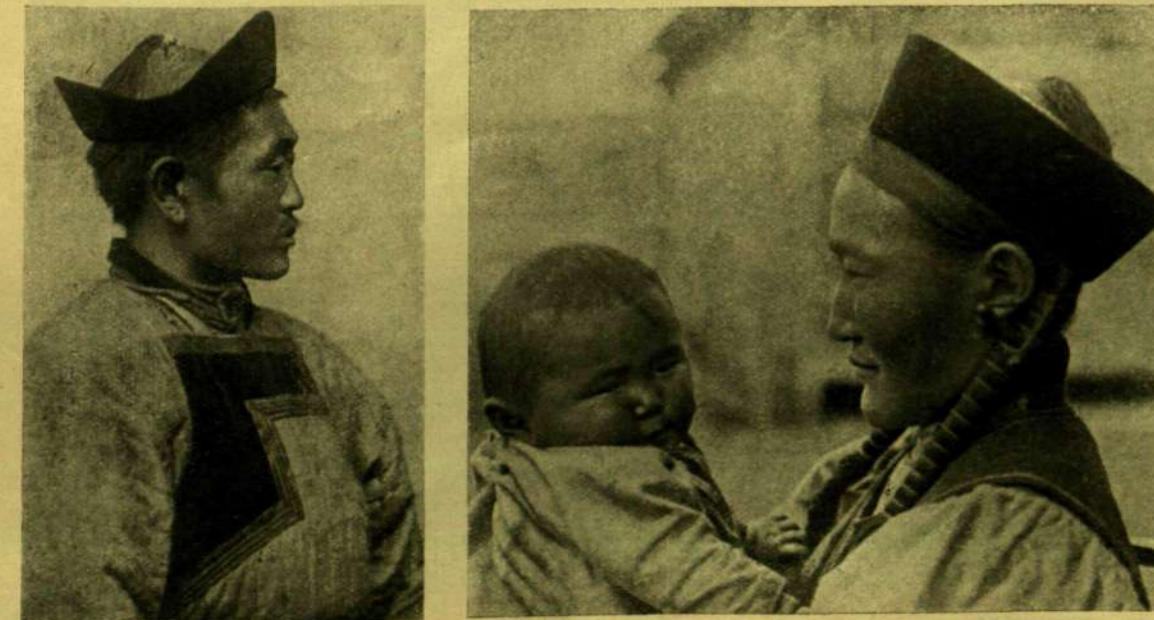
báránnyal laknak együtt. Hogy az ilyen lakás nem tűnik ki tisztaságával, az képzelhető. De a tisztaságszeret nem is jellemzi a burját. A mosdástól, egyáltalában a víztől irtózik. Esős időben bezárkózik jurtájába és világért sem megy dolgozni. Igaz ugyan, hogy többnyire folyóvizet mellett lakik, de a fürdést nyáron is elkerüli. Csakis a gyerekek és serdülők hanezuroznak a sekély vizekben. Egyes uluszokban olajjal kenik be testüket és ezt nagyon hasznosnak és egészségesnek tartják. Legbámulatosabb, hogy bár a tisztátalanságban kéjelegnek, de a piszkos munkától irtóznak, akár csak a víztől és lehetőleg szertől tartják tőle magukat. Báránnyal és borjaival szivesen yanázik egy fedél alatt, de a kutyát be nem eresztí sátrába. Azt állandóan megköve tartja és csak éjjel ereszt szabadon, a mikor is az éhes ebek bekalandozzák a környéket és keresik a táplálékot. Idegennek nem tanácsos ilyenkor a jurta felé közeledni.

A család életét igen szereti a burját, bár az unalmas és egyhangú. A feleség már nem rabzolga, de korántsem egyenjogú a férffel. Többnyire vakon követi ura kívánságait. A féltékenység teljesen ismeretlen a burját házasság-életben és a hitvesi hűséget illető sajtáságos felfogás kizár az együttélésben minden félre-értést.

A burját azt tartja, hogy az asszony legyen feleség, anya, gyermeknevelő és férje életének megédesítője. Ennél többet nem vár a nőtől. Elég, ha a férje csizmáit meg tudja különböztetni a sajátjától. Mindenekfelett fontos, hogy érteze alárendeltséget. Így van ez a japánoknál, így a velők szomszédos kínaiaknál is.

A válás könnyűsége arra kényszeríti a burját nőt, hogy helyzetét kellően értékelje és férje tetszését keresse. A házasság csak szerződés, mely a homozányi visszaadása által felbontható. Valópor a burját házassági jogban nincs.

A férfiak ritkán vannak otthon, de nem az unalom, vagy az ulusi élet egyhangúsága őrzi el őket már kora reggel, hanem a fejbéli nyugtalanság, a nomádok ismert kívánsága. Ellenben a burját nő jóformán egész életét a jurtában tölti. Az ő vállain nyugszik az egész háztartás

GAZDAG BURJÁT.

FIATAL BURJÁT ASSZONY KIS FIÁVAL.

A LÁMA KEGYSZEREI KÖZT.

BURJÁTOK KÖZÖTT.*

I.

Odasodort a háborús végzet Szibéria őslakóinak szomszédságába, a burjátok közé.

Érdekelte az a tiszta mongol típusú nép, mert a mit tapasztaltam, a mit hallottam, az megérelte bennem azt a bizonyosságot, hogy nyugati kulturánk ott eszirázott valahol a burját pusztaságokon.

Most is magam előtt látom, a mint sajátásgosan hosszúra épített jároműveiken begördültek Csita főterére és felbresztették a kutató kíváncsiságát.

A burjátok, vagy másképen a *brackik* ősei, hagyományok szerint a Bajkál-tó mellett élő *ojratok* voltak. Ezek utódai mai napig ott laknak az irkucki kormányzóság és a Zabajkál-szka területén, teljesen nomád életet élve, ide-oda vándorolva, vagy pedig szétszórva, apró falvakban. Ott állanak, a hol mi állottunk ezer és egynehány évvel ezelőtt. Talán valami faji rokonság is van közöttünk. Nem lehetetlen. Életmódjuk, szokásaik, sőt asszonyaik viselete is erre enged következtetni.

Az irkucki kormányzóságban lakó burjátok szorgalmasan őrzik a földmívelést, sőt a földel mesterséges öntözéséhez is értenek. Sok barmot tartanak, hogy trágyázassák földjeiket, aztán foglalkoznak fuvarozással, bejárnak Irkuckba fát vágni, vizet hordani.

Ezeknél sokkal jobb módban élnek a zabajkál-szki burjátok, mert a meggazdagodás lehetőségét itt bőségesen kínálkozik.

A jablonói hegylány és a Bajkál-tó között elterülő, kiterjedt füves puszták igen alkalmasak az állattenyésztés fejlesztésére, az erdős hegy-

ségek bővelkednek a különféle fajú prémes állatokban, a folyókban pedig gazdagon tenyészik az *ormulya*, kedvelt szibériai hal. Ezenkívül az oroszok által megnyitott aranybányák bőséges keresetet nyújtanak és a Kínával folytatott előnyös kereskedelem nemcsak teával, kőntésre való serkellel és gyöngyökkel látja el őket, hanem tibeti érzetienekkel és illatos gyertyákkal is.

A Bajkál-tó-tüli burját jurtájában a szamovár mellett mindig ott találjuk az ezüsttel díszített fegyvereket, löszerezőket és arany gyűrűket.

Régebben az összes burjátokat a saját vértikéből származó hercegek, a *fajásák* kormányozták a nép vezéreinek segítségével. Több, egymással egyesült nemzetségi alakított maga számára egy vénekből összeállított dumát, mely a hercegek elnöklése alatt, burját törvények szerint rendelkezett ügyeikben. Csupán lázadás, rablás, erőszak és pénzhamisítás büntette miatt ítélkeztek felettük a rendes orosz törvényszéki helyeken.

A burjátok száma az 1906-iki adatok szerint százhetvenezer lélek. Legnagyobb a *szelengszkiek* nemzetsége, mely tízenyolcz testvér-nemzetséget ölel magába. Hazájuk a Szelenga, Dzsida, Tennika és Csikója folyók menté. A *charinszkiek* tízennégy nemzetséget számlálnak a Chilka és Uda folyók környékén. A *burguzinszkiek* öt nemzetsége régebben a Burguzin folyó mentén vándorolt, míg a *kudurinszkiek* négy nemzetsége ma is a Szelenga és a Bajkál völgyeiben kóborol.

Az én burjátjaim a *tabangutszkiek* nemzetsége, a Zabajkál délnyugati részén, közvetlenül a mongol határon laknak és a szelengszkiek harmadik nemzetségének vallják magukat.

Uluszaik (falvaik) tíz-husz jurtából, vagy téli kunyhókból állanak. Ezek elszórva, rendszeretelenül vannak építve, minden beosztás, vagy utca nélkül. Apró majorságok, melyekben ott látjuk az alaconsy faólakat a marhák számára, a

gerendákból épített hombárt és gazdasági udvarokat.

Utóbbi időben már kissé rendesebben építkeznek az orosz hatás alatt, de a telkek elhelyezésében megmaradt a nomád jelleg, mely bizonyos ideiglenesség hatását kelti a szemlélőben. Tagadhatatlan, hogy ma is legkedveltebb lakások a *bórsátor*, a *jurta*, mely teljesen hasonlít a kirgiz és kalmük sátrakhoz.

Nagy részük Buddha vallását követi és lámáik nemcsak a vallási czeremoniákat végzik, hanem gyógyítják is a népet, tanítják a tibeti nyelvre, hogy a vallási könyveket megértésük. De ezt a burját nem érti meg soha, mert a lámának arra is van gondjuk, hogy minden ügyes-bajos kérdésben őket hívják segítségül.

A Zabajkál déli részén lakó burjátok a la-moitizmusnak hívei. Ez a sárga vallás a buddhizmusnak egyik szektája. Erősen ragaszkodnak vallásukhoz, ha nem is meggyőződésből, mivel nem értik azt, de pusztá szokásból. Hitük szerint, az élet minden mozzanata a fölösleges szenvedések egész sorát tartalmazza és saját lelki világában nem is törekszik a lehetetlen és elérhetetlen földi boldogság után. A boldogságot csupán a Nirvánában való elmerülésben látja, a hol megszűnnek a földi hangok, a fény elvakítja a földi szemeket és tökéletes gyönyör száll a szivekre.

Lépjünk be a tabangutszkiek nemzetségből származó burját sátrába.

A bejáratnál szemben fekvő fal mentén áll a házi kápolna, az istenség kápolnája. Mellette, különféle házszerekkel telt ládák. Az egyik ágnál húzódik az alaconsy faágy, az úgynevezett *oro*, melyen nappal is szeret kuporogni a burját. De szeret ő a tűzhely körül is, mert a meleg nagyon kedves neki. A tűz ritkán alszik ki a burját jurtájában. Ha vendég érkezik, az kapja a főhelyet, rendszerint a házi kápolna mellett és a család ilyenkor a földre telepszik. Télien a

* Garamszeghy Sándor a Nemzeti Színház művésze, ki a csererokkantak között a nyáron került haza orosz fogságból, dr. Stancz Ernő tudós, szibériai fogolytársa és a burjátok földjére szökött tisztek adatai alapján írta ez érdekes dolgozatot.

A KELETI HARCTÉRRŐL. — EGY GYALOGZRED ÁTMEGY EGY FOLYÓN.

AZ OLASZ HARCTÉRRŐL. — ELLENSÉGES GRÁNÁT LECSAPÁSA A KARSZTON.

VILMOS CSÁSZÁR TÁVOZIK HINDENBURGTÓL AZ ÜDVÖZLÉS UTÁN.

HINDENBURG SZÜLETÉSNAPIJÁNAK REGGELÉN MUNKÁBA MEGY.

HINDENBURG VEZÉRTÁBORNAGY 70-IK SZÜLETÉSNAPIJA. — Befe felvétel.

KAKOVSKI HERCEGÉRESEK.

LUBOMIRSKI HERCEG.

GRÓF OSTROVSKI.

A MOST KINEVEZETT LENGYEL KORMÁNYZÓTANÁCS TAGJAI.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

Az új konkvisztádorok. (Folytatás.)

Az amerikai milliárdos dinasztiák ősfája a település s a gyarmatosítás korának rétegeiből szívtá fel életerejét. A gyarmatokat majdnem kivétel nélkül régi szabadalmazott társulatok népesítették be. E társulatok urai kezdetől fogva szinte királyi hatalommal, óriási jogokkal és szabadságokkal felruházva uralkodtak a kezükre adott óriási területeken. Elsejők, a Londoni Társulat, Virginia földjét és jövedelmeit kapta, hogy úgy mondjam, híbérül. A legzárkódott, vagy vékonypénzű angol nemes urak ide, Virginiába mentek ki legelőbb kalandot keresni vagy meggazdagodni. A kész gazdagság várta őket ott nagy latifundiumok képében, melyeket játszi könnyűséggel ajándékoztak szét köztük.

Akkoriban s még inkább a tizenhetedik század legelején kezdett hódolni az angol őshaza a dohányzás szenvedélyének s a jó virginiai dohány kelendő árúvá lett a brit szigeten. A letelepült urakból ültetvényesek lettek, főként a dohányültetvények voltak nagyok, s a gazdagodás útja megnyílt számukra.

Csak egy volt a baj: kevés volt a munkaerő, a nélkül pedig a nagy földeket megművelni nem lehetett. És felvirradt az első lélekcsiszárók kora. Nyomorult sorsban élő fehér embereket vásároltak össze, főként Angliában, a régi kalandos regényekből ismert módszerekkel s künn Virginiában eladták őket a legtöbbet ígérőknek. Ezek a boldogtalanok voltak az új country első rabszolgái. A brit birodalom királyi és kormányai hallgatóságos jóváhagyással nézték a rémes emberkereskedést, s mikor a szabadalmazott társulatoknak és ültetvényeseknek ez sem volt elég, az államhatalom eszközeivel mentek segítségükre. Az akkoriban apró vétségeikért is kemény ítéletekkel sújtott szegény népet a gyarmatokra száműzték vagy adták el rabszolgának. Az angol bíróságok történetének sötét lapjai regéinek ezekről a szörnyűségekről.

De a fehér rabszolganép hova-hamarabb elégtelené vált az ültetvényeseknek. A gyors virágzás megállt volna, ha Jamestownban, az Atlanti-óceán partján, nem köt ki 1819-ben egy hollandi hajó — az első fekete rabszolgák rakományával. Guineából hozta a szerencsétleneket. S a néger, a nigró, ez időtől fogva kelendő árúvá lett az amerikai rabszolgavásárokon. A kormányforma változhatott, a Londoni Társulatot felszólathatták s 1620-ban királyi tartomány válhatott Virginiából: a rabszolgarendszer kétszáz esztendőnél hosszabb korszakon át megmaradt Anglia és az amerikai nép örök gyalázatára.

Azt hinné az ember, hogy a királyi hatalom

berendezkedése merőben új helyzetet teremtett Virginiában. Korántsem. A hatalom a királyságé lett, de a befolyás az ültetvényeseké maradt. És Virginiának, hogy egyelőre csak erről az angol birtokról szóljunk, két osztálya volt: a gazdag ültetvényesek kasztja és a szegény fehérek osztálya. Középosztály nem volt, a rabszolgák és jobbágyok az urak vagyonleltárához tartoztak.

Az angol anyaország az első — fehér — rabszolgák szállítása után még egyszer volt különös módon kegyes Amerikába küldött előőrseihez. Az ültetvényesek dusan el voltak látva minden földi jóval, csak éppen asszonyban éreztek nagy hiányt. Panaszkodtak nem fordultak hiába a londoni uralkodó körökhöz: 'Anglia 1620-ban hatvan fiatal nőt küldött át nekik. Ismét mint árúcsikket. A küldemény árverésen kelt el, egy-egy nő 120—160 font dohányért. Tudniillik Virginiában akkor még nem ismerték a dollárt s a legkelendőbb árú, a dohány helyettesítette a pénzt. Azon vásároltak mindent, embert is.

Idő múltával az ültetvényesek vagyona hihetetlenül megnőtt s nem tartozott a ritkaságok közé az 50—60,000 holdas ültetvény (Megjegyezni való, hogy az ő holdjuk, az acre, nem sokkal volt kisebb az 1200 négyzetméteres magyar holdnál, mintegy 269 négyzet méterrel.)

Ezeknél is jóval nagyobb latifundiumok urai lettek az északi gyarmatok települtjei különösen Uj-Hollandban és Uj-Angliában. A földterület osztogatásában való bőkezűségével itt Hollandia vezetett. Csábító ígéretekkel és kedvezményekkel mozdította elő a gyarmatosítást. Valóssággal híbéri jogokat és szabadságokat ígért a mérhetetlen földterületek mellé a kivándorlóknak s az 1629-iki németalföldi törvény feljogosított minden holland alattvalót, ki ötven lélekből (tizenöt éven felül levő férfuból) álló gyarmatot alapíthatott, hogy tizenhat mértföldes parti területet foglaljon le és vegyen birtokába valamely hajózható folyó egyik partján, vagy nyolcz mértföldet és a hozzátartozó földet az ország belsejéig (a szerint, a mint a birtokfoglalók helyzete megengedhetővé teszi.) Az ily urat megillette a kegyuraság czíme és joga. Birtokán ő bíraskodhatott s monopolizálhatta terményeit az állatbőrök és prémek kivételével. De bármily nemű szövéttáruval csak a főpatronus, a majdnem diktatori hatalommal felruházott Holland-nyugatindiai Társaság kereskedhetett. Ezt a jogot nem adta ki kezéből s ezen a téren nem tűrt semmi versenyt.

A Holland-nyugatindiai társaság kereskedelmi hatalom volt és pompásan virult. Az 1629-ik év táján több, mint száz kiválóan felszerelt s a kalózok s más országok kereskedelme ellen fölfegyverzett hajója járt a vizeken. Tízezer matróz és katona, négyszáz ágyú és sok ezer puská állt rendelkezésére. Magában a főt említett egy esztendőben százezer font puskaport fogyasztott el, ily eszközökkel kereskedett. A gyarmatosítási

csak eszköz volt számára, a fősúlyt az indiánokkal való kereskedésre vetette. De az igazgatói, jobbára amsterdami kereskedők, valóssággal fejedelmi birtokra tettek szert. Egyikök, van Rensselaer Kilaen amsterdami gyöngykereskedő, 1630-ban 24 mértföld hosszú és 48 mértföld széles birtokot vásároltatott össze ügynökeivel az indiánoktól a Hudson folyó nyugati partvidékén. Nem is pénzen — mit tevők lettek volna azzal a szegény félvadakkal? — hanem gyapjuszövetekért, baltáért, késért, kagylózsínóért, más szóval: jóformán ingyen. Két másik igazgató, név szerint Godyn és Bloemart, nagy híbéri államok urai lettek. Az egyik ily államnak, mely a mostani New-Yerseyt foglalta magában, 64 négyzet mértföldnyi területe volt.

Ezek s a Hudson folyása mentén és az óceán partvidékétől melyen az ország belsejéig uralkodó más hollandus autokraták voltak az angol ültetvényesekkel együtt a gyarmatosító idők konkvisztádorai. Fejedelmi otthonaik furcsa vegyületei voltak a várnak és a kereskedelmi háznak, és sánczárkok, védő kerítések vették körül, családi czímereik díszlettek a homlokfalakon, nemzetiégi lobogóikat lengette a szél várak ormáin. Nagyúri életet éltek, az otthoni főurak szokásait mímeltek ezek a volt kereskedők, zsoldos seregeket tartottak és ágyúkat vontak fel házuk védelmére, bérliüket, munkásaikat pedig alattvalóiknak tekintették s úgy is bántak velök.

A bevándorlást, természetesen, minden igyekezetekkel elősegítették, de volt gondjuk rá, hogy a jövevények sorából versénytársaik ne támadhassanak. Polgárjogot a gyarmatos népek csak pénzen válthattak magának, de az 1659-iki törvény a váltásig ezer forintban állapította meg. Am a szegényeknek szegény volt a munkabére s ennek következtében a gyarmatok polgársága csak a bevándorolt kereskedőkből rekrutálódhatott. A kereskedők pedig, függő helyzetükhöz képest, csak engedelmes eszközei lehettek a kegyuraknak.

A kiskirályok alkonya.

Uj-Angliában sem álltak különben a viszonyok, mint Uj-Hollandiában s mikor a holland birtok angol főhatalom alá került és New-Hollandból New-York lett, a földbirtokosok, minden demokratikus színezetű törvények ellené megmaradtak régi hatalmuk. Hát még a szabadalmazott kereskedelmi társaságok! Ezeknek egyike, a Plymouth-társaság még nagyobb arányban harácsolta és osztotta szét hívei közt a földet, mint a Holland-nyugatindiai társaság.

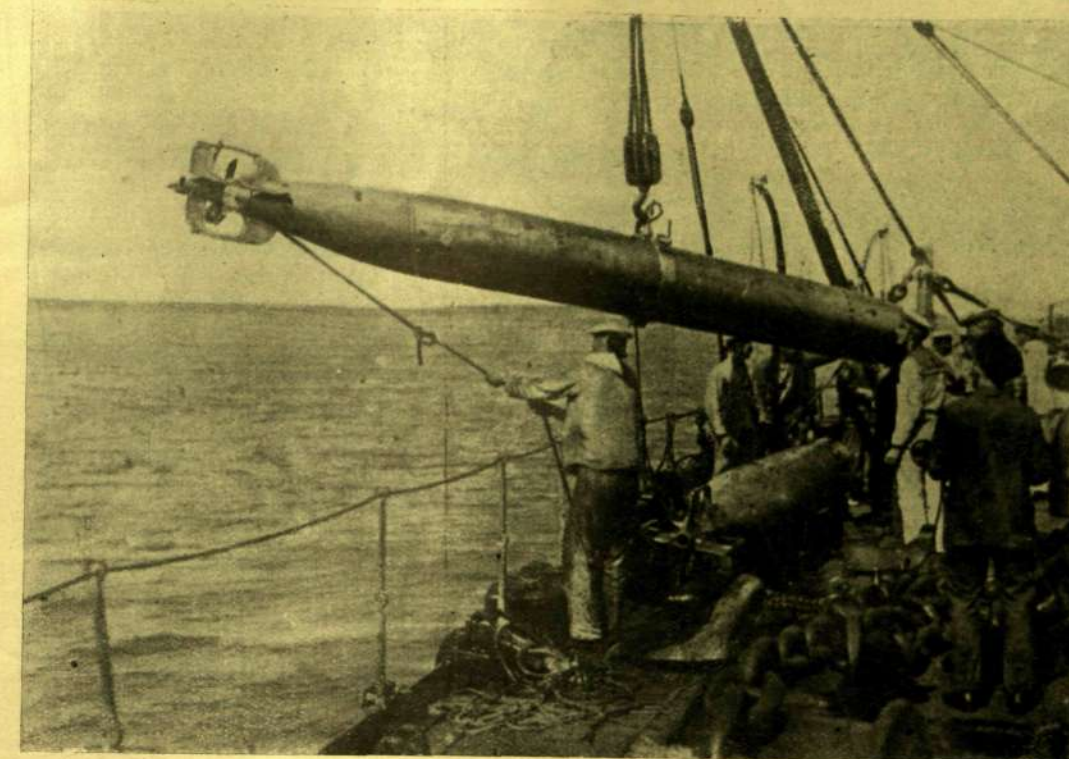
Az új angol törvények megfosztották híbéri jogaiktól a földesurakat, megszüntették a társulatok és egyesek monopoliumait, a polgárjog megszerzését megkönnyítették és mindenki szabadon kereskedhetett a legfőbb és legbecsebb árúcsikkkel: a prémmel és állatbőrökkel.

Igen, csak az volt a baj, hogy az új törvényeket a régi emberek kezelték s a régi kiskirályoknak nem volt nehéz, híbéri jogaik elvesztése után is megtartani törvényhozói befolyásukat. Kezükre jártak az angol főkormányzók és főképpen Fletcher New-Yorkban. Az állatbőrökkel és prémekkel való szabad kereskedés is csak a papiroson volt szabad, mert hiszen a föld a régi hatalmasok kezében volt s a kié a föld, azé volt a vadászat.

Az elnyomott nép között csak most, az új rend sokat ígérő, de keveset beváltó korszakában nőtt nagyra az elkeseredés. Egymást követték a zendülések New-Yorkban, Virginiában s 1734-ben a nagy felkelés Georgiában. A sok angol királyi kormányzó közt végre akadt egy, a ki megértette a szegények keservét s elhatározta, hogy megrendszabályozza a kiskirályokat. Le akarta foglalni a nagybirtokokat, melyekről kint, hogy megvesztegetés útján jutottak hozzájuk. Csinált is rendet sok felőlő esetben. A nép rajongott érte, de a nagybirtokosok szembeszálltak vele és rendbontással, lázítással vádolták Londonban. Meg is tartották hatalmukat és gróf Bellomont — ő volt az a kivételes brit kormányzó, kinek szíve is volt — csak egyes oligarchákat törhetet meg, a népet ő sem menthette meg.

Az elégedetlenség hát nőttön-nőtt a gyarmatokon s kitört a forradalom. Ez a nagy korszak fordulatot jelent az amerikai nagy vagyonok történetében. Addig a földbirtok volt a gazdagság főforrása, azontúl a kereskedelem vagyonsodott nem várt, óriási arányokban. A forradalmat is az elégedetlen kereskedő-osztály szította.

A nagy latifundiumoknak nem kedveztek az új idők. Az elcsöszülöttség féltett jogát megszüntette az új törvény, a feudális birtokok, a melyek addig apáról gyermekekre szálltak, darabokra hullottak s évek multával új gazdák kezére jutottak. Csak a testületek tarthatták meg nagy fekvőségeiket. Ezeknek egyik legfőbbje a híres Szentháromság-társulat New-York városában, mely a forradalom előtt szerezte óriási terjedelmű földjeit a mostani New-York város helyén, s a forradalom után is birtokukban maradtak.

GYAKORLAT TORPEDÓVAL.

Ellenben a magánbirtokok közül eltűntek oly nevezetes tulajdonok is, mint Washingtoné és Franklin Benjáminé. Mert Amerikának ez a két nagy embere is a földbirtokos osztályhoz tartozott és Franklin sem találmanyaiból szerezte az akkori viszonyok közt még nagynek tartott vagyonát, hanem a földesuraságból. Washingtonnak 9774 holdja volt az Ohio mentén Virginiában, 3075 holdja egybűtt és egész vagyonát 2.650,000 koronára becsülték mai érték szerint. Franklin Benjámin szerényebb földterületek ura volt és vagyona 750,000 koronát ért.

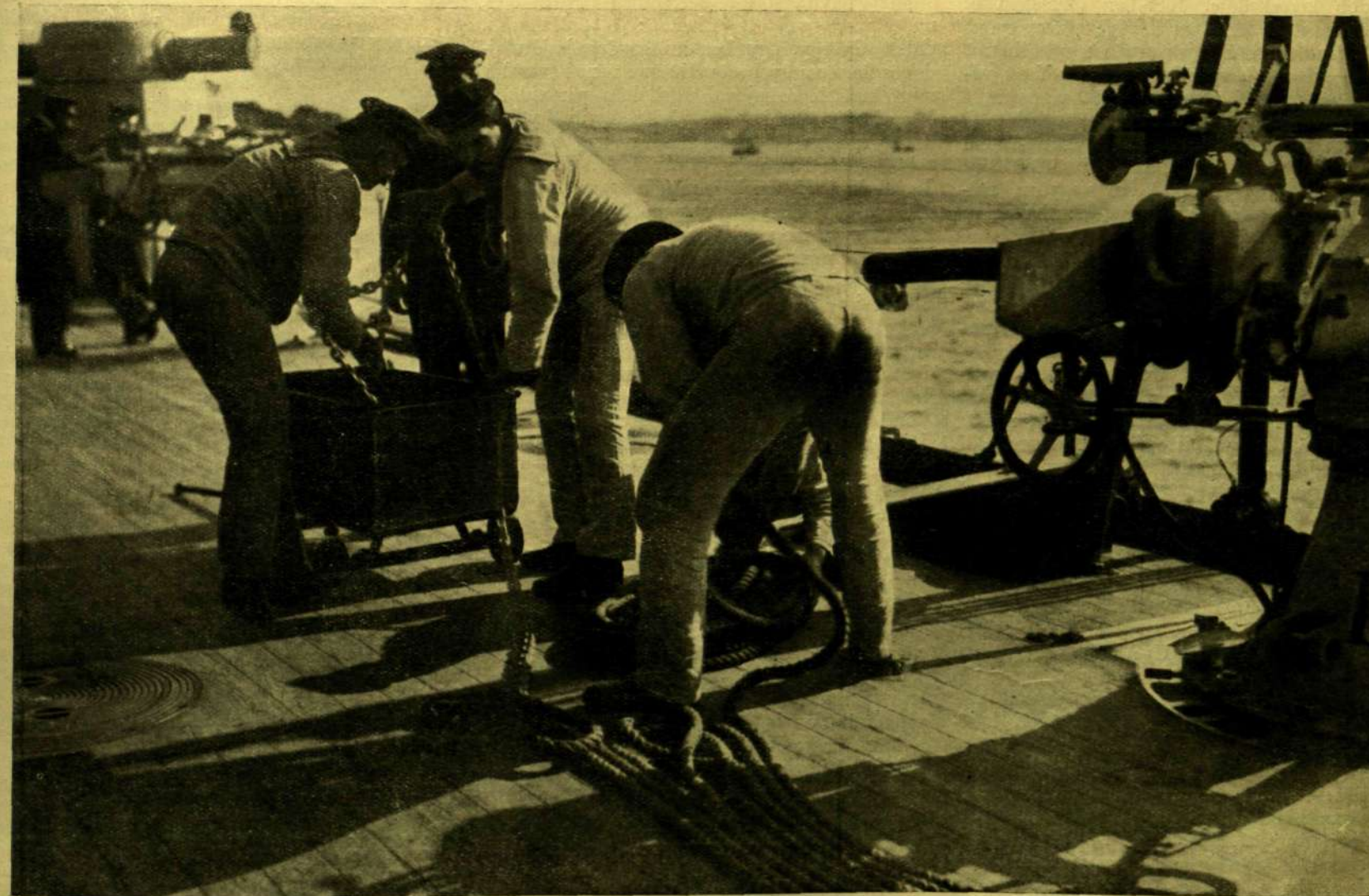
A tizenkilencedik század elején a régi nagy földbirtokok jóformán mind szétoszlottak. Az utolsó kiskirályok egyike az 1839-ben elhalt van Rensselaer István volt. Ez még 700,000 holdat hagyhatott a gyermekeire. De ötven évvel

halála után ez a rengeteg föld is idegenek kezére került.

A feudális urak korszaka letűnt. Néhány százezer dollár, mondja Myers, nem volt már a nagy vagyon netovábbja, a kereskedők és gyárosok osztálya emelkedett fölül s a milliomosok napja felvirradott.

A forradalom felszabadítja a kereskedelmet.

Az olvasó tudja már, hogy a forradalmat tulajdonképpen az elnyomott kereskedőosztály szította az elnyomó és eszközeiben kíméletlen brit túlhatalom ellen. Ezt a túlhatalmat a szabadalmazott kereskedelmi társulatok, s felosztásuk után a nagybirtokos osztály képviselték a kikötővárosokban megtelepedett gyarmati kereskedőkkel szemben.

EGY NAGY CSATAHAJÓ FEDÉLZETÉN.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Délen. Berzeviczy Albert ma körülbelül egyedüli képviselője nálunk az utirajz ama magasabb rendű fajának, a mely nem éri be a tájképek hangulatos rajzával, a személyes impressziókkal, megfigyelésekkel, úti tapasztalatok közlésével, hanem magába olvasztja az illető vidékek múltját, kultúráját és jelen életére vonatkozó tudományos kutatások eredményeit, ezeket a tájak vagy városok sajátosságos színeivel és hangulataival egységbe hangolja, a személyes élményt és tudományos anyagot kölcsönösen átviszi egymással s ezzel az esszé magaslataira emelkedik. Régebben nagyban virágzott ez a szép és magas kultúrú műfaj, külföldön még ma is eleven, nálunk, mint általában az esszé összes válfajai, szép kezdetek után újabban csaknem teljesen lehaltak, a mi szintén egyik jele annak, hogy irodalmunk kulturális súlya megcsappant. Berzeviczynek kétségtelen érdeme, hogy egy elhanyagolt becses tradíciót igyekszik folytonosságban tartani. Itália című könyve után most Délen cizmél adja ki utirajzainak és tanulmányainak újabb gyűjteményét. Javarészt Olaszországról szól, a vélezeti lagunák, Bologna, Pesaro, Urbino, Modena és Róma képei tűnnek fel egymás után előadásában. Nem a turisták szokott módja szerint járta Olaszországot. Nagy apparátust vitt magával, a renaissance kultúrájának és művészetének beható ismeretét, a melyet utazásai során szüntelenül bővített és mélyített. Beéltette magát a mai Olaszország tudományos életébe, személyes barátságokat kötött kiváló olasz emberekkel. Itáliát, mint annyi sok más kutatóknak és íróknak, neki is döntő fontosságú szellemi élmény lett, életének egyik legnagyobb ügye. Most egy melancholikus gesztussal bucsúzik mindentől előszavában, — úgy érzi, a háború eseményei szinte lehetetlenné tették reá nézve az érintkezés megújítását, mert arra már öregnek érzi magát, hogy az idő és a viszonyok gyökeres változását megvárja, de nélkülözi is azt a lelki harmóniát, a melynek forrásából eddigi olaszországi megemlékezései fakadtak. Tanulmányai és utirajzai mind a háború előtt keletkeztek, mégis kulturális levegőnk elfogulatlanságának bizonyítéka, hogy most megjelenhettek, a mikor háborúban állunk azzal a nemzettel, a melynek földjéről és múltjáról szólnak. Nem hisszük, hogy akár az olasz, akár a francia, akár az angol irodalomban lehetséges volna ma egy hasonló szellemű könyv megjelenése mi rólunk. A könyv másik része Görögországról szól, egy ottani utazás emlékeit. Athén, Argolis, Eleusis, Delphi elevenedik meg az író emlékezetében, buzgó szeretettel és fogékony érzéssel keresi az ókori görög szellem emlékeit. Ennek az utazásnak a tanulmányai érezhető szicíliai úti képein is, a hol szintén főképpen a görög kolonialis világ emlékei felé fordul figyelme. A tájak, városok, műemlékek nagy változatossága tűnik az olvasó elé e könyv cikkeiben, az író mindentűtt egyforma tájékozottsággal és megértő képességgel jár, ismeretei és friss tapasztalatai szinte maguktól alakulnak képekbe, a melyeket lelkiismeretes részletességgel dolgoz ki, mindenhol kimutatva az egyes tájak és városok karakterisztikus, megkülönböztető jellemvonásait. Előadásai előkelően tartózkodó, keveset árul el saját személyes hangulatából. Lényegtől messze esik a lirizálás mindenféle módja, a mibe különben az útleírók oly könnyen belesznek. A mi lírát elrúl, azt szinte akaratlanul, közvetve árulja el, — többnyire a képeket, tényeket, adatokat hattyait maga helyett. Egyszer-mászor kitér egy-egy aktuális kérdésre, a melyről elmondja véleményét, de még ezek a kitérések is ritkák, rendszeren egészen tényeszerű az előadása, nem a saját személyével akarja az olvasót meggyerni, hanem a képekkel, a melyeket megmutat. Stílusa is nyugodt, objektív, a kifejezésben klasszicitásra törekvő, néha megcsendül benne a páthosz, a mely arra figyelmeztet, hogy olyan íróval van dolgunk, a ki a parlament iskolájából került ki. A becses könyv nagy érdekfeszítést fog kelteni, annyival is inkább, mert kiadja, a Franklin-társulat, a mai viszonyokat tekintve, rendkívüli díszlet állította ki, igen finom papíron, gondos, szép nyomással. 136 illusztráció élelenti a szöveget, ezek finom ízléssel vannak megválogatva és finoman reprodukálva. Búszkesége mai háborús könyvkiadásunknak, hogy ilyen szép és díszes kiállítású könyv is jelenhetik meg ma, a háború negyedik évében. A negyedik száz nagy formátumú lapra terjedő könyv ára 20 korona.

Doktor Senki. Gábor Andor nagy terjedelmű, két kötetes regényt írt e címen. Egy fiatal emberről szól, a ki véletlenül belebotlik egy szerkesztésbe, ott ragad, beleéli magát a furcsa, könnyelmű és léha újságíró-világba, néhány hónap alatt a véletlenek különös szövetségéből tulajdonosa lesz egy lapnak, ezzel piedesztált kap maga alá, a melyről egy szép asszony sze-

relme segítségével tümenyenes gyorsasággal föl-emelkedik a parlamentbe, egy öreg báró a fiává fogadja, még államtitkár is lesz belőle, csak hogy ép kinevezésekor pusztul el párban annak a férfinak a kardja által, a kitél fortélylával és ravaszággal elvette azt a nőt, a kit szeret. Két nő mögött a boszút: az egyik, egy szép, beteg, az életére utolsó tellobbanásával szerelmes féldemimonde csinálja a szerencsésjét, a másik, a szeszélyes, okos, czinkus, fölényesen gazdag érzésű milliionos zsidó lány a veszedelmebe. Alapjában véve a regény a karrier-történetek sorából való, azt akarja megmutatni, hogyan lehet nálunk kevés észszel, szerencsével, szemtelenséggel, véletlenek alkalmas találkozásával, pillanatnyi helyzetnek ügyes felhasználásával, de legfőképpen buidoir-összeköttetések segítségével nagy közéleti karriert csinálni. A háttérből dolgozó asszonyi intrika rajza a legjobb a regényben, ennek van reális értéke és valószínűsége is, — a móta közélet van, az ilyen dolgok mindig ott szerepeltek a karrierek tényezői között. Másik erje a regénynek az előadás friss, fordulatok verveje, erős, kissé kesernyészatirikus éllel s néha bizonyos elrejtett, de mégis kiérző erkölcsbírói szigorral. Az író jól tud elbeszélni, kitérés nélkül, minden ballasztot elvetve halad célja felé, a jeleneteket a szimfónia módjára gondosan, hatásra számítva komponálja meg, gyakran ismert vagy aktuális közéleti események és alakokra támaszkodik a nélkül, hogy a történet kulcsra járna. Előadásának élénkségevel, az egyes jeleneteknek valószínű megrajzolásával előfűti az egésznek s a részletek kapcsolódásainak véletlenszerűségét s el tudja hitetni az olvasóval olvasás közben az elmondott sokszor komolyabban nézve nehezen hihető vagy túlkönnyedén motivált dolgokat is. A főalakját nem tudja biztos egyensúlyban tartani. Az ilyen karrierek, bármilyen tényezőkből szövdik, mégis csak kell bizonyos ügyesség, az érvényesülésre való tehetség bizonyos fajtája, a mely aktivitást föltételez. Az ő doktor Senkije pedig egyszerű töklék, a ki teljes passzívitasban soder-tatja magát az események által. Csak egy pillanatban, mikor a miniszterrel a lap megvásárlása dolgában tárgyal, mutat valami aktivitást, bizonyos vakmerő lélekjelenlétet, de ezt is inkább az író akaratának köszönheti, mint önmagának; nehezen lehet róla ennyit is feltételezni. A baj nyilván az, hogy az író bizonyos aminozitással van alakja iránt, nincs arra szive, hogy valami jót, valami tehetséget is tulajdonítson neki. Az írónak

ilyen pártossága mindig labilisé teszi az egyensúlyt. A két nőalak rajza ellenben finom és elfogadható vonásokkal van tele, a regény ezzel emelkedik fölül a szórakoztató regények átlagos színvonalán. A celt, a mit az író kitérte magának, mindenesetre eléri, a regény mulatságos olvasmány, a legjobbban egyike a magyar Unterhaltungs-literatur mostanában mindinkább szaporodó termékei között. Sok tekintetben ennek a kritikuskok által mértéken túl is üldözött, de minden irodalomban nélkülözhetetlen fajtának színvonalban való emelkedését is mutatja, mert mégis csak intelligens, művelt és mesterséget jól tudó író műve és művelte publikumot is tételze fel, mint a régebbi efféle munkák.

A HÁBORÚ NAPJAI

Oktober 4. A nyugati harczterén Flandriában messze az állások mögötti terepre terjedő és a belga helységek ellen irányuló zavaró tűz a német harci zóna egyes szakaszai ellen, a csatafront közepében a leghevesebb hatást keltő tűztámadásokká tömörítve. Ezen át a houthoulti erdtől a Lysig a hatalmas tűzrégi harcz nem esőkön hevesseggel tartott, reggel pergőtűzzé fokozódott. Az Ypern körüli ívben erős angol támadások kezdődtek, ezzel a flandriai csata új-ból fellángolt. A Maas keleti partján a sötétség beálltával egy csapásra a leghevesebb tűz fel kezdődött a 334-es magaslalon Samogmeuixtől keletre. A franciák mélyen tagított támadásokba fogtak, a mely a németek elhagyott tűzrégi tűzében és szívós ellenállásukon összeomlott. Az olasz harczterén a Gabriele-szakaszon folyó harczok tegnap alábbhagytak. A polazói pályaudvart egy tengerészeti repülő-flottánk bombázták.

Oktober 5. A nyugati harczterén ritka nehéz csatanap múlt el a németek fölött, de megállították a harczot. Kora reggeltől éjjelig tartott a viaskodás a Langemarcktól északra fekvő területtel a menin—ypeni úttól délre fekvő területig, az ismételt megújuló angol támadások folytán újra és újra fellángolt. A tűzrégi tömegek szakadatlanul lötték a terepet, melyen a gyalogság ide-oda hullámzó elkeseredett harcait lefolytak. A csata legfőbb pontjai Poelcapelle, néhány magaslat Passchendaeletől három kilométerre nyugatra, a Zonnebekétől keletre és délkeletre fekvő útkeresztezésnél, a Baclaelerétől nyugatra elterülő erdősékek és Ghelvelt falu voltak. Az ellenség

ugyan átmenetileg előnyomult ezen a vonalon át, de a német ellentámadások erje folytán nem tudott helyt állani. Az angolok tényeresége ennek folytán csak egy mácsél kilométer mélységű földsáv Poelcapelle-től a Zonnebekétől keletre fekvő kiszögelléseken át és az innen Baclaelere felé vezető utakon. Ez a falu, valamint Ghelvelt, a melyért forró küzdelem folyt, teljesen a németek birtokában maradt. Az angolok tizenegy hadosztályt vetettek harczba, veszteségük igen nagy. Messzemenő céljukat még sem érték el. A Maas keleti partján a francziáknak a 344-es magaslalt északi lejtőjén indított támadását a németek visszaverték.

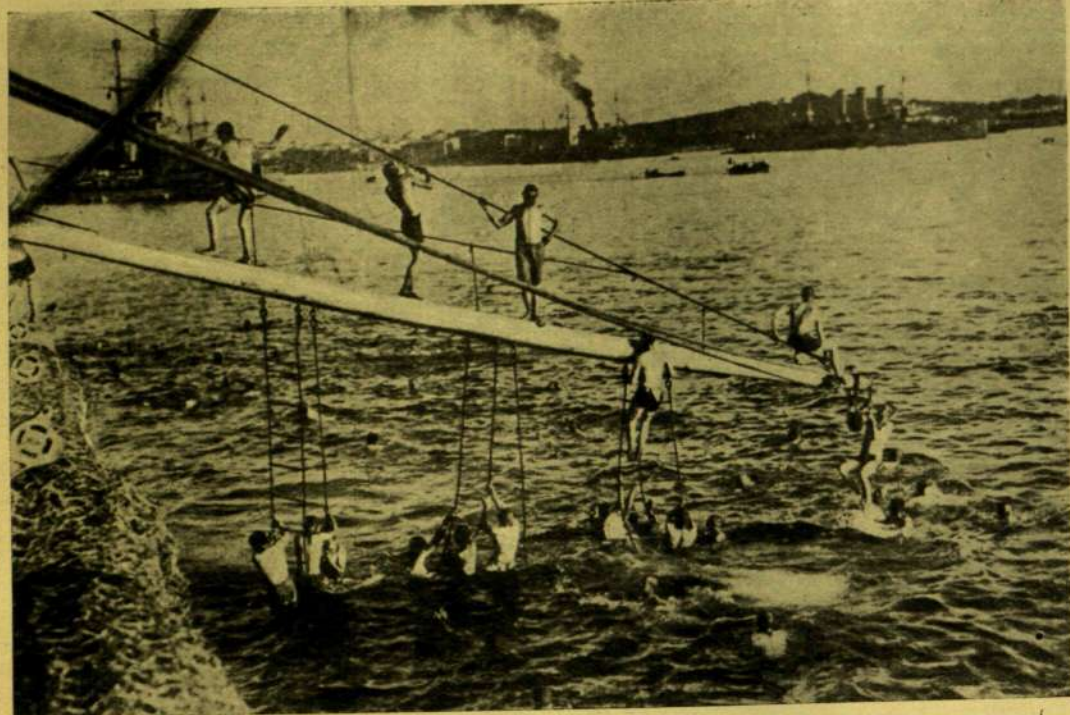
Oktober 6. A nyugati harczterén Flandriában erős zavaró tűz fel Poelcapelle és Ghelvelt között este pergőtűzhullámokká erősbödött. Soisson-tól északra fokozódott a tűzrégi tűz. Reims-tól északra a francziák előretörése meghiúsult. Az olasz harczterén a Gabriele-szakaszon este kezdett olasz támadás összeomlott.

Oktober 7. Bukovinában a Szeretnél az oroszok tűzrégi előkészítés után támadtak. St. Onufrynál tüzelésünkkel vertük vissza, Washkowitznál pedig ellentámadással. A nyugati harczterén seoben és szélben a harci tevékenység úgyszólván valamennyi hadseregről esekly volt. Flandriában erős zavaró tűz Poelcapelle és Zandvoorde közt. Verdunnál a tüztévékenység időnkint kiújult. Az olasz harczterén csak részleges előretörések a Gabriele-szakaszon.

Oktober 8. A nyugati harczterén Flandriában a houthoulti erdő és az ypern—menin országút között feléledt a harci tevékenység. Erős pergőtűz után harczba vetett angol rohamcsapatok nem jutottak előre. Az olasz harczterén az Isonzo-fronton a tűzrégi tűz számos ponton erősebben feléledt, különösen a Bainsizza-fensíkon. A Gabriele-szakaszon olasz előretöréseket visszavertünk.

Oktober 9. A nyugati harczterén Flandriában a houthoulti erdő és Landwoorde között erős tűzrégi harcz s nyugtalan éjszaka után az egész arcvonalon pergőtűzzé fokozódott. A Staden—Boesinghe vasút két oldalán és a menin—ypeni úttól északra az angol gyalogság támadásra tört elő. A harcz folyamatosan van. Az olasz harczterén a bainsizza—heilgengenstein fensíkon Kohnál visszavertünk egy olasz támadást.

Oktober 10. A nyugati harczterén Flandriában 11 angol hadosztály mellett francziák is vesznek részt a harczban. A reggelt támadásokkal kezdődött a csata, a mely csaknem 20 kilométer szé-

FÜRDŐZŐ TENGEREZSKATONÁK.

Kicsiny emberek voltak bizony az amerikai kereskedelem ősei. Másfél százezer kellett küzdeniök, míg szárnycukát bonthatták. Mert a mikor a nagy kereskedelmi társulatok megszűntek, a nagy birtokosok ragadták kezükbe a gyár-part és a kereskedelmet, a kiskereskedő pedig nem tehetett mást, mint hogy az ő terményeikkel és gyártmányaikkal kereskedett. A haszon javarésze így a földbirtokosé maradt s az elnyomott kereskedőosztály, különösen New-Yorkban, az uszoraüzletek legalantasabb nemeivel kárpótolta magát. Főképpen pénzzel uszorszkodott, melyre az uraság drága kamatokkal eladott pálinkájának (a rum volt a legnépszerűbb szesz ital) és az egygyűfi indiánoktól kicsalt prémeknek árásból tett szert. Az adósaival aztán kiméltelenül bánt el; ha nem fizetett pontosan, elvette fekvő jószágát és így gazdagodott.

De a nagy kereskedővagyonyok korszaka még nem virradhatott fel. Steenwyck Kornéliusz, New-York tartományának abban az időben legnagyobb kereskedője, 1686-ban elhalálozván, mindössze 4882 font terling készpénzvagyont s adósainak hosszú lajstromát hagyta hátra, melyből kitűnt, hogy alig volt New-York városában ember, ki nem tartozott volna neki rum árval vagy kölcsönbe vett pénzzel. Lawrence William kereskedőnek, Long-Island igen tekintélyes férfinak, azidőtájt 4082 font sterlinget (96,768 koronát) értő vagyona maradt, melynek számottevő részét földbirtok és rabszolgák alkották.

Elsőrendű forrása volt a kereskedelmi vagyonnak az angol gyarmatokon az indiánok kiaknázása. Már a szabadalmazott társulatok ügynői és a földesurak kitalálták a módját, hogyan kell a szegény indiánt leitatni, aztán úgyszólván semmiért: pár üveg rumért, gyapjú-takaróért, fejszédért vagy más kézi szerszámért magához keríteni a sok drága prémet, melyet összegyűjtött, majd birtokát is. A kereskedők még tökéletesítették ezeket a módszereket s a temérék prém, melyet drága pénzért küldöttek át Európába, gazdaságuk új, hatalmas forrása lett.

Bostonban élt a tizenhetedik század vége felé a gyarmatok leggazdagabb kereskedője. Ez is főképpen állatbőrökkel, prémekkel, haszonfával kereskedett. A vagyonszerzés legfőbb tényezője itt mégis az Új-Anglia partvidékén úzótt halászat volt, s ezt már csak egy lépés választotta el a tizenyolezadik század első évtizedeinek új erőforrásától, a tengeri hajózástól.

De a brit kereskedők jó sokáig gondoskodhatk sikerrel arról, hogy a fák ne nőjenek égig a gyarmatokon. Nem túrték az ott élő kereskedők versenyt. Pedig azok már a tizenhetedik század közepe táján nagy munkásságot fejtettek ki, hogy az otthoni kézműiparral kiszorítsák a brit iparcikkeket. Utóbb a kivitelre vetették magukat s hajóik, melyek Európába

vitték a gyarmatok ősternényeit, árúval meg rakodva tértek vissza onnan. Nem folytathatták soká. Az anyaország nagy kivíteli vámkokkal sújtotta azokat az árucikkeket, melyeket a brit kereskedők maguk akartak kivinni a gyarmatokról, és a nem brit bevittelt. A gyarmatok gyárparát csirájában fojtotta el a drákói törvényhozás. A mivel két különböző eredményt ért el. Egyrészt felingerelte az egész kereskedőosztályt és vele együtt a gyarmatalkók nagy tömegét Nagybritannia ellen és siettette a forradalom kitörését, másrészt pedig tétlenségre készítette s arra szorította a magánvagyon, hogy ingatlanban és jelzálogban helyezkedjék el.

Csak a halászat maradt meg a kereset bő forrásának a kereskedőosztály számára s a forradalom kitörésének idején a hajótulajdonosok voltak a legjelentékenyebb vagyonok urai Új-Angliában. Am a forradalom majdnem végképen megsemmisítette a gyarmati hajózást is, s a kereskedelem jóformán megszűnt. De nem egészen.

Mert felvirágzott a keresetnek egy új ága, mely gazdaggá tett sokakat: a kalózkodás. Cabot György, egy bostoni gazdag hajótulajdonos fia, öcsésével szövetségbe, nem kevesebb, mint húsz kalózhajóval cizirkált a partvidékeken. Hajói tizenhat, sőt húsz ágyúval voltak felügyerveze és gazdag zsákmányt harácsoltak össze négy vagy öt éven át. Thorndike Izraél, ki 1832-ben halt meg hetvenöt éves korában s a legnagyobb vagyon (9,000,000 koronát) hagyta, melyet Új-Angliában valaha örökül hagyta, mint egy kalózhajó társtulajdonosa és parancsnoka szerzett óriási összegeket. Peabody József is a kalózkodáson kezdte Derby, majd Cabot egyik kalózhajóján s rémregénybe illő kegyetlenséggel folytatva kalandos mesterségét, felgazdagodott, vett egy hajót, melynek ő maga lett a parancsnoka. Mikor 1844-ben, 84 éves korában meghalt, nyolcvanhárom tulajdon hajója járt a tengeren s úzótt kereskedést Kalkuttával, Kantonnal, sőt Szent-Pétervárral is. Kortársai csodálva említették, hogy különböző adók címén körülbelül 200,000 dollárt (egy millió koronát) fizet az államnak. Nála is gazdagabbnak mondották a massachusettsi Butler Cyrust, ki 1849-ben halt meg nyolcvankét éves korában.

Ezek a hajótulajdonosok főképp a forradalom után következő fellendülésben szereztek balmulatos gyorsasággal nagy vagyont. Nem csoda, mert a munkaerő olcsó, a kereskedelmi nyereség óriási volt s a behozott szövíttárún száz, a kávé három és négy száz százalékat nyertek a hajótulajdonosok.

A tizenyolezadik század végén és a tizenkilencediknek első időszakában ily eredményeket ér el a felszabadult kereskedelem. S a legnagyobb amerikai magánvagyonok alapja a tengeri kereskedelem, birtokosai a hajótulajdonosok.

(Folytatása következik.)

Gyermekeknek

legbiztosabb szer váltó-láz, hidegletés és szarmarkóhögés ellen a magyar orvosok által 40 arannyal jutalmazott

Rozsnyay világhírű

Chininczukorkája

Chinincsokoládéja

Nem keserű és így gyermekek szívesen isszik. Milliómillió nagy éremmel kitüntetve és törvényesen védve. A valódi készítmény esomagoló-papírosza Rozsnyay M. névalírása látható. 1. árú ára 12 fill. 25. árú egy dobozban 3 korona.

ALAPITVA 1914.
Gyász esetben Haltenberger Vilmos ruhák soron kívül festetnek feketére. Nagyváros. Postafiók. Postal megbízások gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Exhumálásokat

az összes európai hósi temetőkből, valamint a szükséges okmányok beszerzését szolli árban, anyagi kézségesség mellett eszközöltünk

Szende és Szabó ezelőtt Gebauer Károly r.t. exhumálási vállalata, Budapest, Károly király-út 4. Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51—02.

A szív királynőjének győzhetetlen fegyvere. A szépség, üde arcbőr, finom, puha és fehér kezek biztos záloga.

Próbadoboz vagy tégely — — — 1.— korona.
Nagy — — — — — 2.50

Mindentűtt kapható! ♦♦♦♦

Lakástakarító!

DITRICHSTEIN
Telefon 14—59.

Ismeri ön már a 100-as CSALÁDI FEDÁK CIPŐKRÉMET üvegtégelyben

Egy üvegtégely a legnagyobb háztartásban is egy hónpra elegendő.

Mindentűtt kapható.

Tekintve a szállítás körüli nehézségeket, figyelemetnő óhajtom a t. fogyasztó közönséget, hogy ősi és teli szükségletét már most beszerzeni sziveskedjék.

VADÁSZ ZSIGMOND UTÓDA
Budapest, V., Báivány-utca 15. sz.

CSILLÁROK

legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztés kölcsönj ellenében. — Gázfűtőkályhák, gázdíatórok, gáztűzhelyek, gázfűzők, gázvasalók kaphatók. Budapest V. ker. Vilmos mezei utca 12. szám.

lességben folytonos viaskodás közben késő éjjelig folyt. Bischoote és Gbelovelt tölcsérmezőin. A hont-houlti erdőből délre az ellenség Daairkánál, Mongalarenél, Heldhoenél és a poelcapellei pályaudvarnál mintegy 1500 méter tért nyert, a míg a németek ellenlékése korlátot nem vetett támadása eredményeinek. Poelcapelletől a Gbelwettől délre levő területig a németek szilárdan tartják vonalaikat. Az ismételt ellenséges támadások e 13 kilométer széles arcvonalon ellen a legsúlyosabb veszteségek között összeomlottak.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»
64-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével jelen meg.

A «Vasárnapi Ujság» színes képmelkéleteket is ad, több színben művészleg ki-vitt képeket.

Értesítjük t. előfizetőinket, hogy tekintettel a papír s egyéb nyomdai anyagok árának és a munkabéreknek rendkívüli emelkedésére, lapunk előfizetési árát a most október hó 1-től kezdődő évnegyedben kénytelenek voltunk évi 30 koronában állapítani meg.

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 7.50 korona, félévre 15 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 8.50 korona, félévre 17 korona.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapestben, Egyetem-utca 4. szám külsőben.

HALÁLOZÁSOK.

Hósi halált haltak: Dr. KRIVÁN IMRE, tartalékos főhadnagy, századparancsnok, a katonai érdemkereszt és a két signum laudis tulajdonosa, Krassó-Szörény vármegye aljegyzője, 32 éves korában, az északi harctéren Skála községnél (Galiciában). — Dr. ZSOLDS LEON, tartalékos főorvos, a Signum laudis és a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, a harctéren szerzett betegségben, Meránban. — FRATRITS LÁSZLÓ, a 14-ik honvédszázad tartalékos zászlósa 19 éves korában, a harctéren szerzett súlyos betegségben Gresulban, Romániában. — GÖNYE ISTVÁN, önkéntes szakaszvezető, okleveles tanító, 19 éves korában, a bukovinai fronton.

Elhunytak még a közelebbi napokban: GRÁF IGNÁCZ, nagánzó, 89 éves korában, Gödöllőn. — HORVÁTH JÓZSEF, prépost, eszperesplébános, 74 éves korában, Czepléden. — NOVÁK EMIL, 70 éves korában, Albertirán. — SZAMOTA ZSIGMOND, miniszteri osztálytanácsos, Budapestben. — NEMES SZÉCHENYI LAJOS, nyug. kir. mérnök, Nagykárolyban. — BILKEI NEMES GYULA, 77 éves korában, Kemeccsén. — FEHÉR JÓZSEF, kereskedelemügyi miniszteriumi segédhivatali igazgató, 65 éves korában, Budapestben. — NEHRER LÁSZLÓ, volt köve-csei földbirtokos, 56 éves korában, Rozsnyón. — SZILVÁGYI BERNÁRD JENŐ, alezredes, Budapestben. — HAJDUSKA ARTUR, kereskedő, 43 éves korában, Budapestben.

GOLDZIEHER ISZÁKNÉ, szül. Strasser Julia, dr. Goldzieher Vilmosnak, a nemrégien elhalt kiváló szemorvosnak, és dr. Bacher Vilmosnénak, az állami felső leányiskola tanárnőjének édesanyja, 91 éves korában, Budapestben. — ÖZV MOCSONYI ZENÓNÉ, szül. nagyszaltnyai, budaméri és békői Fischer Mária báróné, 81 éves korában, Bécsben. — BAUER B. GYULÁNÉ, szül. Agulár Karolina, 57 éves korában, Budapestben. — ZOLTÁN VILMOSNÉ, szül. Gaár Mariska, Budapestben.

Szerkesztői üzenetek.

Az öreg harangozó. Komponálatlan vers, szavai között elvész az a kevés mondanivaló, a mi írójában derengett, mikor írta.

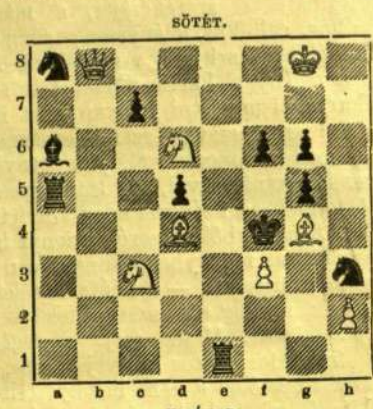
A kenyér. Száraz elmélkedés a kenyér fontosságáról díszes verseskben, nyoma nélkül a póttai vénának.

A cserkész. Középszerű adoma terjedésén, érdekesség nélkül elmondva, a pointeje teljesen elvész a sok szó között.

Feith bácsi élettörténete. Nincs a történet érdekessége: az alakoknak nincs reliefjük s az elbeszélő hangja szintelen, szinte száraz.

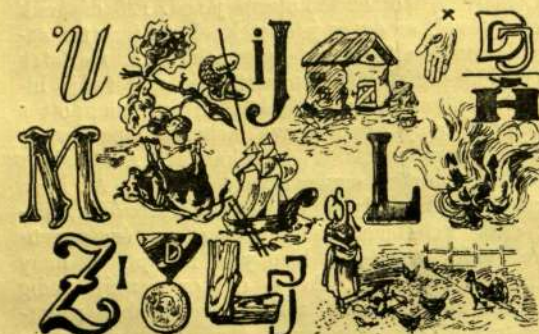
SAKKJÁTÉK.

3073. számú feladvány Schaad T.-től, Schaffhausen.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 37-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Három asszony egy vásár.

Felolós szerkesztő: Holtsy Pál.
Szerkesztőjeiroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11.
Lapkiadó tulajdonos Franklín-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

A legkellemesebb otthoni szórakozás

egy

WÁGNER beszélőgép

Tölcséres vagy tölcsérnélküli, 120 K-tól 500 K-ig. — A «Wagner»-hanglemezek a legjobb gyártmányok.

Álom, álom. Egy a szívem, egy a párom. Te rongyos élet.

Csárdáskirálynő

A jányok, a jányok. Mint egy bálványt, úgy imádlak. Hajmási Péter, Hajmási Pál.

- Három a kislány:** Ó, be durcás. Árva a ház. Drága szép muzsika. Tavaszi felhők. Már vége, már vége. Dal a három kislánnyól.
- Mágnás Miska:** Hopsza Sári. Csintányéros czudar világ.
- Háborús felvételek:** Katonaszors. I. és II. rész. Táboriünnél. I. és II. rész. A hazáért. I. és II. rész. Bakanóták. I. és II. rész. Katonánóták. I. és II. rész. Csillagfényes nyári éjjel volt. Egy katona temetése. Hűzd, hűzd keserűn. Börtörtárnak borból a fedele. Kávészó Konrád.
- Hári János a muszka fronton.** Estére indul az ezred. Vasárnap várom a bakámat. Messze mentél, nagyon messze. Darumadár ha elszállsz dél felé. Őszel arra ébredünk. Felmegyek az Urstenhez. Kalapomon piros róza. Tyűh, de kintya jó kedvem van. Megjött a Sári. Harminckettős bakagyerek. Kerekes András.
- Ácsi, cigány.** Buzsika tetőn. Kárpátok gerincein. Zokogva sír az őszi szél. Mikor az est mesélni kezd. Zsuzsi kisasszony. Lesz még ünnep ezen a világon. Tiszaparti nóták. Egyszer mentem el a bálba. Gyárfas telefonál I. és III. rész. Páris Mórincz. I. és II. rész. stb. stb.

Darabja csak 6 korona.

WÁGNER

«Hangszer-Király» országszerte elismert elsőrendű magyar hangszerek és beszélőgépek áruháza, a világhírű «Favorit» hanglemez- és beszélőgépgyár főraktára

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

FIÓKÜZLET: IX., Ráday-utca 18. sz.

Figyeljen a „WÁGNER” névre, hogy máshova ne tévedjen! — Telefon: Józsgf 71. szám.
Nagy fényképes hangszerárjegyzék ingyen és bérmentve. — A lejátszott vagy törött lemezeket megvesszük!

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK ÉS POLITIKAI KÖLTEMÉNYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

HAJELTÁVOLÍTÓSZER!

Ravissant eltávolít hölgyek arcáról, karjáról minden kellemetlen szörzetet. Fijádommentes. Azonnal látható hatás. Orvosiilag ajánlva. Vidékre utaditással. Szétküldés díszkérten.

„Kebelkrém” a kebelt fejleszti, keménynyé és üdévé teszi. A rezshámlasszó és krémeik. — Kitünő arcfehérítőkrém.

BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete. Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

Használhatatlan FOGSOROKAT

film és ezüsttörmeléseket, higanyt, ezüst-papír hulladékokat, zálogozódulákat veszek:

Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégebbi csipke-főnöke: Gyár és VIII. Baross-u. 85. Fiók: II. Fő-u. 27. IV. Eski-ut 6. Kecskeméti-u. 14. V. Harmad-u. 4. VI. Teréz-krt 39. Andrásy-ut 16. VIII. József-krt 2. Telefon: Józsa. 2-37

BERZEVICZ ALBERT ÚJ KÖNYVE:

DÉLEN

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK

136 KÉPPAL

Ára 20 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

HAJSZÁLAKAT

arc, mell és karon legérősebb idő alatt seb és utónym nélkül villanynyal lehet végig kúrtani Dr. Macner nőlla szerint. E kezelésre kizárólag intézetem van jogosítva. Azért intézetemben is kapható szer, mely percek alatt eltávolítja az arcshajakat, nem végleg, de hosszabb időre. — Szépség szepítő, szemölcs, mitesszer, pattandó eltávolítás. Arcmasszázs, juttatásos kezelés. A kozmetika legújabb vívmánya az Emall borogatóvíz, mely 14 nap alatt a legérősebb elhanyagolt bőrt úde fiatallá ismítja. Hajsztökítő, kohlékrém, fehérítő krém, szappan, puder minden színben. Kurá-hoz szerkesztő utóvetérei díszkérten kúrtandó. — Levélkre válasz. — Tanítványok felvételnek. — Telefon 156-99.

GÁOG ARANKA kozmetikai intézete, Budapest, IV., Mahmed szultán-út 13. V. osztály.

Hüvösvölgyi Park-szanatorium

klimatikus, fizikális és diétás gyógyintézet. Bpest, I., Hildgkúti-út 78. Villamos megálló. T. 145-90 és 75-35. Ajánlatos bel-, ideg- és szívbetegeknek, üdülőknek és rekonalves-censeknek. Mestercséses kékfény. Hízókúra. Egész éven át nyitva.

HANGLEMEZEKET

lejátszott vagy törötteteket újakra cserél vagy készpénzért is vesz

WÁGNER „Hangszer-Király” BUDAPEST, VIII., József-körút 15. szám. — Telefon.

VISSZKETE, izzadás, napégés, bőrhámítás, rüh és sömör, bőrbaj, fekély daganat és sebek

ellen biztos és gyors hatású szer a **Boróka-kenőcs.**

Törv. véd. Nem piszkál és teljesen szagtalan. Kis tégely 3 korona, nagy tégely 5 korona, család tégely 9 korona, hozzávaló Boróka-szappan 4 korona használati utasítással. Kapható az egyedüli készítőnél: **GERŐ SÁNDOR** gyógyszerésznél, Nagykörút 96 Budapest részére kapható Török József, Király-utca 12. Válad megrendelést csak: Gerő Sándor gyógyszerész, Nagykörút.

AKAR ÖN SZÉP LENNI?

Szeplő, májfolt, himlőhely megszűnik «Medea» növényerém használatával. Ára 14.— korona.

ALABÁSTROMHOZ

hasonló arcbőrt és ifjú bájít nyer, ha Medea emulzióját és pudert használ. Ára mindkettőnek 21.— korona.

HAJA MEGNŐ ÉS NEM HULL

ha haját «Medea» növényerémekkel ápolja. Ára 8.50 és 12.— korona.

SZŐRTELENITENI

radikálisan utónyom nélkül csak a Medea depilatóirral lehet. Ára 8.— K.

Fenti preparátumokért szavatolunk és kapható **MÁTIS BÉLA** kozmetikai vegyésznel, Kispeszt.

MARDOCHEUS

Irtá

Berczellyné Gajary Böske.

Ára 1 korona 50 fillér.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI., Andrásy-út 21. szám

és minden könyvkereskedésben.

VIDOR MARCELL

új verseskönyve:

A HOLT KÜSZÖB DALOL

Versek a nagy világégés idején.

Ára 2 korona.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ,

a kiváló magyar földrajzi íróról:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS

ÉS EGYÉB

ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

*

KAPHATÓ MINDEN KÖNYV-
KERESKEDÉSSEN.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:

RÓTH PÁL dr.

bp. m. kir. adófelügyelőségi s.-titkár

és

TÉRFY GYULA dr.

miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősökről: nagynevekről, névtelenekekről — kortársokról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

*

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

42. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 21.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegyey-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
ára 60 fillér.Előfizetési
feltételek:Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 18.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.Külföldi előfizetésekhöz a postálag meg-
határozott viteldij is eszotolandó.

LÁNGVETŐK MŰKÖDÉSSEN A NYUGATI FRONTON. — „Buda” fénykép.

Lyscscem**A kövér nő élete
kinlódás!**

Kigunyolják, kikacsagják, örökös tréfa tárgyai! Minden ember számára, nem tud öltözödni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és meglepi környezetét. — Egy kúrához való doboz **MAIGRIN** ára K 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Turók József gyógyszerháza, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15' — K, 6 óra 28' — K, 12 óra 52' — K.

Az előfizetés beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám. (Deák-tér mellett)

RENDELÉSNEK SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI!